

Roditeljski perfekcionizam i prilagodba na roditeljstvo

Grbavac, Magdalena

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:545148>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-27**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Odsjek za psihologiju

**RODITELJSKI PERFEKCIONIZAM I PRILAGODBA NA
RODITELJSTVO**

Diplomski rad

Magdalena Grbavac

Mentor: doc. dr. sc. Ana Babić Čikeš

Osijek, 2021.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Odsjek za psihologiju

Studij: Diplomski studij psihologije

Magdalena Grbavac

**RODITELJSKI PERFEKCIONIZAM I PRILAGODBA NA
RODITELJSTVO**

Diplomski rad

Društvene znanosti, polje psihologija, grana razvojna psihologija

Mentorica: Doc. dr. sc. Ana Babić Čikeš

Osijek, 2021.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad napisala samostalno te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasna da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. *

U Osijeku, 16.09.2021.

Magdalena Grbavac, 0122224895

Sadržaj

Uvod	1
Prilagodba na roditeljstvo.....	2
Korelati prilagodbe na roditeljstvo	4
Sociodemografske karakteristike i prilagodba na roditeljstvo.....	4
Osobine ličnosti i prilagodba na roditeljstvo.	5
Percipirana socijalna podrška i prilagodba na roditeljstvo.	6
Roditeljski perfekcionizam.....	7
Roditeljski perfekcionizam i prilagodba na roditeljstvo	8
Cilj, problemi i hipoteze istraživanja.....	10
Metoda	11
Sudionici.....	11
Instrumenti.....	11
Postupak	13
Rezultati	13
Rasprava.....	18
Povezanosti osobina ličnosti, percipirane socijalne podrške i roditeljskog perfekcionizma s aspektima prilagodbe na roditeljstvo	19
Osobine ličnosti i prilagodba na roditeljstvo.	19
Percipirana socijalna podrška i prilagodba na roditeljstvo.	20
Roditeljski perfekcionizam i prilagodba na roditeljstvo.....	21
Doprinos roditeljskog perfekcionizma prilagodbi na roditeljstvo	22
Nedostaci i implikacije istraživanja	23
Zaključak	26
Literatura.....	27

Roditeljski perfekcionizam i prilagodba na roditeljstvo

Cilj provedenog istraživanja bio je ispitati doprinosi li roditeljski perfekcionizam objašnjenju roditeljske samoeфикаsnosti i zadovoljstva roditeljstvom, uz kontrolu sociodemografskih varijabli, osobina ličnosti i percipirane socijalne podrške. U istraživanju je sudjelovao ukupno 241 roditelj, a od instrumenata su korišteni sociodemografski upitnik, Multidimenzionalni upitnik roditeljskog perfekcionizma (Snell i sur., 2005), Petfaktorski upitnik ličnosti (Benet-Martinez i John, 1998), Multidimenzionalna skala percipirane socijalne podrške (Zimet i sur., 1988) te Skala osjećaja roditeljske kompetentnosti (Gibaud-Wallston i Wandersman, 1978). Dobiveni rezultati ukazuju na negativnu povezanost društveno orijentiranog perfekcionizma i zadovoljstva roditeljstvom. Društveno orijentirani i samoorijentirani roditeljski perfekcionizam nisu se pokazali značajnim prediktorima prilagodbe na roditeljstvo. Kao pozitivni značajni prediktori roditeljske samoeфикаsnosti i zadovoljstva pokazale su se ekstraverzija, ugodnost i savjesnost, dok su se otvorenost i neuroticizam pokazali značajnim negativnim prediktorima zadovoljstva roditeljstvom.

Ključne riječi: roditelji, roditeljski perfekcionizam, prilagodba na roditeljstvo, zadovoljstvo roditeljstvom, roditeljska samoeфикаsnost

Parental perfectionism and adaptation to parenting

The aim of the study was to examine whether parental perfectionism contributes to the explanation of parental self-efficacy and parental satisfaction, with control of sociodemographic variables, personality traits and perceived social support. 241 parents participated in the study. The instruments used in research were the sociodemographic questionnaire, The Multidimensional Parenting Perfectionism Questionnaire (Snell et al. 2005), Big Five Inventory (Benet-Martinez and John, 1998), Multidimensional Scale of Perceived Social Support (Zimet et al., 1988) and Parenting Sense of Competence Scale (Gibaud-Wallston and Wandersman, 1978). The obtained results indicate a negative correlation between socially oriented perfectionism and parental satisfaction. Socially oriented and self-oriented parental perfectionism have not been shown to be significant predictors of parenting adjustment. Extraversion, comfort and conscientiousness proved to be positive significant predictors of parental self-efficacy and satisfaction, while openness and neuroticism proved to be significant negative predictors of parental satisfaction.

Keywords: parents, parental perfectionism, adaptation to parenthood, parental satisfaction, parental self-efficacy

Uvod

Roditeljstvo se općenito smatra jednom od najljepših, ali i najzahtjevnijih uloga koju osoba može imati. Rano roditeljstvo, koje se odnosi na prvih nekoliko godina djetetovog života, donosi velike promjene u odgovornostima te identitetima muškaraca i žena (Solmeyer i Feinberg, 2011). Suočavanjem s novom ulogom i drugim brojnim promjenama u svakodnevici, dobrobit roditelja, a samim time i kvaliteta roditeljstva tijekom ranog roditeljstva, može biti snižena (Solmeyer i Feinberg, 2011). Istraživanja pokazuju kako mnoge majke i očevi to razdoblje doživljavaju stresnim (Cowan i Cowan, 2000) te se postavlja pitanje što sve može doprinijeti njihovoj boljoj prilagodbi.

Literatura ukazuje na mnoge čimbenike koji mogu doprinijeti boljoj ili lošijoj prilagodbi na roditeljstvo (Belsky, 1984; Cowan i sur., 1991; Lee i sur., 2013; Reić Ercegovac, 2011). Jedan od tih čimbenika su trendovi prisutni u današnjem društvu te novi pogled na roditeljstvo koje takvi trendovi oblikuju (Henderson i sur., 2015). U suvremenom društvu se dosta velik naglasak stavlja na roditeljstvo (Smetana, 2017). Prisutna su očekivanja od roditelja da moraju biti savršeni u toj ulozi (Henderson i sur., 2015). Danas roditelji posvećuju puno više vremena i brige svojoj djeci nego su to činile prošle generacije (Parker i Livingston, 2017). Osmišljeni su brojni pravci i teorije iz kojih proizlaze različite tehnike i savjeti kojima se pokušava pomoći roditeljima kako da budu bolji u roditeljskoj ulozi (Berk, 2015; Čudina-Obradović i Obradović, 2006; Vasta i sur., 2005). Osim toga, postoje brojne edukacije koje su dostupne roditeljima kako bi se uspješnije nosili s izazovima roditeljstva (Thrower i sur., 2017). Na društvenim mrežama prisutne su različite grupe za majke i očeve napravljene u svrhu davanja međusobne podrške i dijeljenja vlastitih iskustava. Primjerice, postoje grupe za majke i trudnice 2020. godine gdje majke pišu o svojim iskustvima porođaja, teškoćama s kojima su se nosile tijekom trudnoće ili izazovima s kojima se susreću u svakodnevnom odgoju. Istraživanja sugeriraju da u takvom okruženju roditelji sami sebi također postavljaju visoke standarde koji su im često nedostižni (Azizi i Besharat, 2011). Primjerice, istraživanje Pew Research Centra iz 2015. pokazalo je da više od 50 posto roditelja smatra da ne provode dovoljno vremena sa svojom djecom te da nisu dovoljno dobri roditelji (Parker i Livingston, 2017). S obzirom da statistike pokazuju kako današnji roditelji provode duplo više vremena sa svojom djecom nego roditelji prijašnjih generacija (Parker i Livingston, 2017), nalazi Pew Research Centra sugeriraju nam kako se takav kritički stav potencijalno može pripisati velikom porastu perfekcionizma vezanog uz roditeljstvo.

Iako je perfekcionizam u roditeljstvu vrlo aktualna pojava (Azizi i Besharat, 2011), postoji relativno malo istraživanja na tu temu. Istraživanja koja postoje upućuju na negativnu

povezanost perfekcionizma u roditeljstvu i dobrobiti djeteta (Azizi i Besharat, 2011). Pokazano je kako djeca roditelja perfekcionista češće sama razvijaju perfekcionizam tijekom odrastanja te su sklonija anksioznosti i depresivnosti u slučaju neostvarivanja vlastitih ili roditeljskih očekivanja (Sutlović i Raboteg-Šarić, 2016). S obzirom da istraživanja ukazuju da roditeljski perfekcionizam ima nepovoljne ishode za dijete, postavlja se pitanje može li perfekcionizam u roditeljstvu doprinijeti objašnjenju dobrobiti i prilagodbe roditelja. Budući da je loša prilagodba na roditeljstvo povezana s lošijim ishodima kod djece i obitelji (Coleman i Karraker, 1998; Kazdin i Whitley, 2003; Simons i sur., 1993), čini se presudnim razumjeti implikacije pretjerano visokih standarda u roditeljstvu za prilagodbu roditelja.

Prilagodba na roditeljstvo

Prilagodba očeva i majki na roditeljstvo je multidimenzionalan pojam koji obuhvaća opću dobrobit roditelja te neke specifičnije dimenzije povezane s njihovim novim ulogama (Solmeyer i Feinberg, 2011), kao što su zadovoljstvo roditeljstvom, roditeljska samoefikasnost, simptomi depresije te roditeljski stres (Lee i sur., 2013; Reić Ercegovac, 2011; Solmeyer i Feinberg, 2011). Iako će u daljnjem tekstu biti prikazani nalazi relevantnih istraživanja za sva četiri aspekta prilagodbe na roditeljstvo, za ovaj rad su od najvećeg interesa zadovoljstvo roditeljstvom i roditeljska samoefikasnost.

Zadovoljstvo roditeljstvom, kao jedan od aspekata prilagodbe na roditeljstvo, odnosi se na zadovoljstvo samim sobom kao roditeljem, odnosno zadovoljstvo koje pojedinac doživljava u ulozi roditelja (Reić Ercegovac, 2011). Istraživanja su pokazala kako je zadovoljstvo roditeljstvom značajan korelat kvalitete roditeljstva (Young i sur., 2006). Majke i očevi koji doživljavaju veće zadovoljstvo sobom kao roditeljem pokazuju bolju prilagodbu na roditeljstvo (Lee i sur., 2013). Reić Ercegovac (2011) smatra da su zadovoljniji roditelji spremniji iskazivati veću brigu za dijete te manje uspostavljati konfliktne interakcije s djetetom što dovodi do većeg uzajamnog zadovoljstva u odnosu. Roditeljska samoefikasnost odnosi se na percipiranu samoefikasnost u roditeljskoj ulozi, odnosno na samoprocjenu vlastite kompetencije za obavljanje roditeljske uloge (Sevigny i Loutzenhiser, 2010). Istraživanja su pokazala kako su vjerovanja o vlastitoj samoefikasnosti u ulozi roditelja povezana s kompetencijama u ponašanju (Coleman i Karraker, 1998). Samoefikasan roditelj dobro se osjeća u ulozi roditelja te doživljava sebe kao osobu koja ima kontrolu nad svojim roditeljstvom i odnosom s djetetom (Ljubetić, 2007). Prema Lacković-Grgin (2011), roditelji koji sebe percipiraju samoefikasnim osjećaju se spremnima i odgovornima za roditeljsku ulogu i obavljanje roditeljskih dužnosti, ali i uživaju u roditeljstvu te su sukladno tome spremni osigurati poticajno okruženje za razvoj djeteta. Čini se da su

uvjerenja o roditeljskoj samoefikasnosti posebno istaknuta u nepovoljnim uvjetima kada je rizik od zlostavljanja djece velik (Bandura, 2010). Pokazano je kako samoefikasni roditelji marljivo rade na suzbijanju rizika i pružaju pozitivna iskustva svojoj djeci, čak i u prisutnosti višestrukih stresora, što je iznimno važan nalaz koji ukazuje na to da stresne životne okolnosti ne moraju nužno utjecati na kvalitetu roditeljstva (Bandura, 2010). Bitno je napomenuti kako se u literaturi umjesto termina roditeljske samoefikasnosti često spominje osjećaj roditeljske kompetentnosti (Johnston i Mash, 1989; Reić Ercegovac, 2011) koji se prvenstveno odnosi na sposobnost roditelja da maksimalno iskoristi vlastite resurse i poticaje iz okruženja te pri tome ostvari postizanje dobrih rezultata u roditeljskoj ulozi (Reić Ercegovac, 2011). S obzirom da u definicijama roditeljske samoefikasnosti te osjećaja roditeljske kompetentnosti nema značajnih sadržajnih razlika, može se zaključiti kako se zapravo radi o istom konstrukt. Uz zadovoljstvo roditeljstvom i roditeljsku samoefikasnost potrebno je još spomenuti nalaze istraživanja o depresiji i stresu, kao aspektima prilagodbe na roditeljstvo. Većina istraživanja na temu povezanosti roditeljstva i depresije bavi se majkama, koje su tijekom ranog roditeljstva u povišenom riziku od razvoja simptoma depresije (Cronin i McCarthy, 2003; Radoš i sur., 2020; Reić Ercegovac i Penezić, 2011), no nekolicina ukazuje kako i poneki očevi pate od postnatalne depresije (Paulson i sur., 2006; Slamek, 2017). Najčešći simptomi postnatalne depresije kod majki su depresivno raspoloženje, osjećaji nesposobnosti vezani uz majčinstvo, gubitak energije, problemi sa spavanjem te osjećaji krivnje vezani uz neadekvatnu skrb o djetetu (Jurić, 2020; Slamek, 2017), dok su kod očeva najčešće prisutni povlačenje ili izbjegavanje društvenih situacija, neodlučnost, samokritičnost, zlouporaba droga/alkohola, bračni sukobi te smanjenje pozitivnih emocija (Goodman, 2004). S obzirom da se simptomi depresije odražavaju u gotovo svim područjima funkcioniranja, oni nužno utječu i na kvalitetu roditeljstva te prilagodbu na roditeljstvo. Istraživanja pokazuju da depresija roditelja potpomaže razvoju povećanog stresa u obitelji, negativnih ponašanja kod roditelja i djeteta te smanjene kvalitete odnosa roditelj-dijete (Galbally i Lewis, 2017). Osim simptoma depresije, tijekom ranog roditeljstva često se zna pojaviti i roditeljski stres koji se odnosi na percepciju roditelja o njihovoj preplavljenosti roditeljskim zahtjevima te osjećaj nesposobnosti nošenja s roditeljskom ulogom (Rantanen i sur., 2015). Roditeljski stres najčešće nastaje kao rezultat neostvarene želje za što boljim usklađivanjem novih odgovornosti i uloga te uznemirujućih djetetovih aktivnosti poput nespavanja i plakanja (Solmeyer i Feinberg, 2011). Iako je određena razina stresa u razdoblju ranog roditeljstva normativna, previsoka razina stresa je alarmantna budući da je povezana s negativnim roditeljskim postupcima, kao što su nedostatak brige i skrbi za dijete, pretjerano vikanje ili udaranje djeteta (Deater-Deckard i Scarr, 1996). Negativni

roditeljski postupci su prema istraživanjima negativno povezani s prilagodbom na roditeljstvo (Solmeyer i Feinberg, 2011).

Korelati prilagodbe na roditeljstvo

Prema teorijskim modelima koji su razvijeni kako bi se bolje razumjelo što sve doprinosi kvaliteti roditeljstva (Belsky, 1984; Cowan i sur., 1991) pretpostavlja se da postoje tri ključne dimenzije koje mogu utjecati na prilagodbu na roditeljstvo: karakteristike djeteta, karakteristike roditelja te kontekstualni čimbenici. U ovom radu naglasak će biti na karakteristikama roditelja i kontekstualnom čimbeniku percipirane socijalne podrške s obzirom da su se mnogi autori usmjerili na djetetove karakteristike poput djetetovog temperamenta te dobili jednoznačne rezultate. Naime, pokazano je kako je teški temperament kod djeteta povezan sa slabijom roditeljskom samoefikasnošću te višim razinama stresa i depresije (Mulsow i sur., 2002; Solmeyer i Feinberg, 2011). Neke od karakteristika roditelja koje su se u prijašnjim istraživanjima pokazale značajnima za objašnjenje prilagodbe na roditeljstvo su osobine ličnosti te sociodemografske karakteristike poput spola, socioekonomskog statusa te završene razine obrazovanja (Rantanen i sur., 2015; Reić Ercegovac, 2011).

Sociodemografske karakteristike i prilagodba na roditeljstvo. Okolnosti u kojima se pojedinac nalazi često znaju doprinositi njegovoj kvaliteti života (Raboteg-Šarić i Pećnik, 2006). Neke od okolnosti koje potencijalno mogu utjecati na kvalitetu roditeljstva i prilagodbu na roditeljstvo su spol, dob, socioekonomski status te završena razina obrazovanja. Što se tiče razlika u prilagodbi na roditeljstvo s obzirom na spol, starija istraživanja pokazala su da se majke procjenjuju samoefikasnijima u roditeljskoj ulozi u odnosu na očeve (Gibaud-Wallston i Wandersman, 1978). Ipak, novija istraživanja sugeriraju kako ne postoji statistički značajna razlika u samoefikasnosti i zadovoljstvu između očeva i majki (Reić Ercegovac, 2011). S obzirom da se uloga oca kao roditelja tijekom povijesti mijenjala, smatra se kako je upravo to i doprinijelo ovim promjenama. U prošlosti je uloga oca u razvoju djece bila manja u odnosu na ulogu majke, dok su danas očevi sve uključeni u brigu i skrb za djecu. Osim toga, danas su očevi puno skloniji uključivati se u različite programe stjecanja znanja i vještina o roditeljstvu što ih zasigurno čini kompetentnijima u toj ulozi (Reić Ercegovac, 2011). S obzirom da su danas roditelji više međusobno podržavajući u kontekstu brige za dijete, smatra se da će to doprinijeti i biti osnova i za njihovo veće zadovoljstvo u roditeljskoj ulozi (Reić Ercegovac, 2011). Što se tiče odnosa dobi i prilagodbe na roditeljstvo, pokazano je kako dob ima značajnu ulogu kad se radi o majkama (Lacković-Grgin, 2011). Naime, istraživanja sugeriraju da mlađe majke prvoročkinje imaju manje zadovoljavajućih osjećaja prema dojenčadi od starijih majki

prvorotkinja, s obzirom da starijim majkama otkucava biološki sat te su motiviranije za uspostavljanje toplih interakcija s djetetom (Ragozin i sur., 1982). Ipak, neka istraživanja ukazuju da ne postoje značajne razlike u prilagodbi na roditeljstvo s obzirom na dob (Reić Ercegovac, 2011). Budući da su rezultati istraživanja nekonzistentni, potrebno je provesti još istraživanja na tu temu uključujući što veći raspon dobi roditelja djece predškolskog uzrasta.

Socioekonomski status može biti jedan od uzroka stresa kod roditelja koji uslijed financijskih poteškoća ne mogu zadovoljiti sve potrebe svoje obitelji (Raboteg-Šarić i Pećnik, 2006). Pokazano je kako više razine anksioznosti i depresivnosti imaju roditelji koji se suočavaju sa siromaštvom i nedovoljnim financijskim sredstvima (Raboteg-Šarić i Pećnik, 2006). Osim toga, takve okolnosti povećavaju broj sukoba među partnerima te se samim time smanjuje njihov kapacitet za podržavajuće roditeljstvo. Ipak, potrebno je naglasiti kako na roditelje više nepovoljno utječe doživljaj ekonomskog pritiska negoli sami niski prihodi (Simons, 1996). Završena razina obrazovanja često se veže uz pojam socioekonomskog statusa s obzirom da su više razine obrazovanja povezane s većim primanjima ukoliko je osoba zaposlena. Međutim, s obzirom da se mladi danas bez obzira na razinu završenog obrazovanja suočavaju s nemogućnošću zaposlenja, razina obrazovanja se može gledati i kao zaseban pojam. Generalno, istraživanja pokazuju da će se obrazovaniji ljudi više angažirati prilikom pripreme za roditeljstvo zbog njihove veće spremnosti za učenjem (Raboteg-Šarić i Pećnik, 2006). Osim toga, pokazano je da postoji pozitivna povezanost između stupnja obrazovanja majke i kvalitete njenih interakcija s djetetom (Zevalkink i Riksen-Walraven, 2001). S druge strane, neka istraživanja ukazuju da se roditelji sa srednjom stručnom spremom procjenjuju kompetentnijima u roditeljstvu od onih s visokom stručnom spremom (Petani, 2007). Ti nalazi tumače se u kontekstu toga da osobe s višom razinom obrazovanja znaju posvećivati više vremena svom poslu i karijeri što im onda smanjuje kapacitete vezane uz roditeljsku ulogu. Prema tome, može se zaključiti kako su rezultati istraživanja vezani uz razinu završenog obrazovanja i roditeljstvo nejednoznačni.

Osobine ličnosti i prilagodba na roditeljstvo. Osobnost, kao skup karakteristika ličnosti roditelja, značajno pridonosi njihovoj percepciji roditeljstva te kvaliteti roditeljstva (Reić Ercegovac, 2011). Istraživanja ukazuju na povezanost niza značajki osobnosti roditelja i kvalitete roditeljstva, poput samopoštovanja, lokusa kontrole, inteligencije te osobina ličnosti iz petfaktorskog modela (Prinzle i sur., 2009; Reić Ercegovac, 2011). Što se tiče osobina ličnosti iz petfaktorskog modela, istraživanja dosljedno ukazuju na značajnu povezanost svih pet osobina ličnosti iz modela, neuroticizma, ugodnosti, savjesnosti, ekstraverzije i otvorenosti

prema iskustvima, sa zadovoljstvom roditeljstvom (Prinzie i sur., 2009; Reić Ercegovac, 2011). Međutim, s roditeljskom samoeфикасноšću su se samo ugodnost i savjesnost pokazale pozitivno povezanima, dok za druge osobine ličnosti nije utvrđena značajna povezanost (Reić Ercegovac, 2011).

Smatra se kako su roditelji koji su visoko na dimenziji ugodnosti spremniji ostvarivati pozitivnije interakcije sa svojim djetetom koje onda stvaraju veći osjećaj zadovoljstva i samoeфикаsnosti prilikom pružanja skrbi ili brige o djetetu (Reić Ercegovac, 2011). Što se tiče ekstraverzije, istraživanja sugeriraju da ekstravertiraniji roditelji pokazuju više pozitivnih emocija u odnosu s djetetom te su općenito voljniji uključivati se u razne interpersonalne interakcije što se svakako može pozitivno odraziti i na njihovu interakciju s djetetom (Haan i sur., 2009). Za otvorenost prema iskustvima i savjesnost, istraživanja generalno ukazuju na njihovu pozitivnu povezanost sa kvalitetnim roditeljstvom (Prinzie i sur., 2009). Pojedinci koji su viši na dimenziji otvorenosti, spremniji su usvajati nove vještine i znanja o roditeljstvu što ih onda čini i zadovoljnijima u toj ulozi (Prinzie i sur., 2009). Pretpostavlja se također da su otvoreniji roditelji zadovoljniji roditeljstvom budući da roditeljstvo za njih predstavlja izazov te donosi brojne promjene kojima su oni skloni (Reić Ercegovac, 2011). Za pojedince koji su više na dimenziji savjesnosti, smatra se da su osjetljiviji na potrebe djeteta te su skloniji davati podršku što svakako može doprinijeti njihovom većem zadovoljstvu i većoj procjeni samoeфикаsnosti. Neuroticizam je jedina osobina ličnosti koja je negativno povezana s različitim aspektima roditeljstva, poput zadovoljstva roditeljstvom (Prinzie i sur., 2009). S obzirom da su neurotičniji pojedinci skloniji negativnom raspoloženju, to negativno raspoloženje se često odražava i u njihovom odnosu i interakcijama s djetetom. Često se događa da visoko neurotični roditelji pretjerano kontroliraju svoju djecu zbog izraženih vlastitih strahova ili se čak zbog vlastitih nesigurnosti udaljavaju od djeteta ne pružajući mu dovoljno skrbi i brige (Reić Ercegovac, 2011).

Percipirana socijalna podrška i prilagodba na roditeljstvo. Prema procesnom modelu kompetentnog roditeljskog funkcioniranja (Belsky, 1984) pretpostavlja se da je roditeljsko funkcioniranje višestruko određeno te da izvori kontekstualnog stresa i podrške mogu izravno ili neizravno utjecati na roditeljstvo. Ukoliko se razmatra neizravni utjecaj, literatura upućuje da postoje dva načina na koje percipirana socijalna podrška može utjecati na roditeljstvo. Prvo, smatra se da percipirana socijalna podrška utječe na individualnu psihološku dobrobit koja onda može dovesti do većeg ili manjeg zadovoljstva u roditeljstvu (Armstrong i sur., 2005). Drugo, smatra se da osobine ličnosti mogu utjecati na percipiranje socijalne podrške te na taj način doprinijeti oblikovanju roditeljstva (Armstrong i sur., 2005). Istraživanje Reić

Ercegovac (2011), čija je svrha bila ispitati različite prediktore doživljaja roditeljstva koji uključuju zadovoljstvo roditeljstvom i roditeljsku samoefikasnost, ukazuje na to da je percipirana socijalna podrška značajan korelat doživljaja roditeljstva. Naime, čini se da su roditelji koji procjenjuju percipiranu socijalnu podršku većom zadovoljniji sobom kao roditeljem te da se smatraju kompetentnijima u obnašanju roditeljskih dužnosti. Pretpostavlja se da socijalna podrška kod roditelja umanjuje stres te samim time doprinosi većem zadovoljstvu i roditeljskoj samoefikasnosti (Reić Ercegovac, 2011). Osim toga, pretpostavlja se da će roditelji koji procjenjuju percipiranu socijalnu podršku većom biti u mogućnosti i htjeti tražiti savjet od drugih što će ih sukladno tome učiniti zadovoljnijima i kompetentnijima u roditeljskoj ulozi. Cronin i McCarthy (2003), koji su putem fokus grupa htjeli identificirati potrebe, želje i iskustva mladih majki, otkrili su kako je socijalna podrška, bilo od strane partnera, obitelji, prijatelja ili zdravstvenog osoblja, ključna u razdoblju ranog roditeljstva. Majke koje su imale veću socijalnu podršku od svojih muževa ili uže okoline procjenjivale su se spremnijima za roditeljstvo. Raboteg-Šarić i Pećnik (2006) naglašavaju kako socijalna podrška ima zaštitno djelovanje na roditeljsko ponašanje i prilagodbu, no da se razlikuje s obzirom na izvor socijalne podrške. Pokazano je kako je za roditeljsku prilagodbu od najvećeg značaja podrška bračnog partnera dok su socijalne mreže prijatelja, rodbine i susjeda na drugom mjestu. Osim toga, nalazi istraživanja su ukazali na važnost instrumentalne podrške koja uključuje percepciju roditelja da im je materijalna i praktična podrška na raspolaganju (Raboteg-Šarić i Pećnik, 2006). Čini se da je instrumentalna podrška roditeljima najvažnija s obzirom da je usko vezana uz njihovu samoefikasnost i spoznaju da se prilikom pružanja brige djetetu mogu na nekoga osloniti. S druge strane, podrška prijatelja koja uključuje percepciju uključenosti roditelja u društvo te osjećaj bliskosti i pripadanja, pokazala se važnom za emocionalno stanje roditelja (Raboteg i Pećnik, 2006). Naime, roditelji koji su se osjećali uključenijima u krug prijatelja, izražavali su manje simptoma depresije te pokazivali veću uključenost u odgoj djeteta.

Roditeljski perfekcionizam

Roditelje perfekcionista, generalno gledajući, najčešće karakteriziraju visoka očekivanja od sebe i svoje djece, pretjerano visoki osobni standardi pri vođenju brige i skrbi oko djeteta te pretjerana zabrinutost oko neuspjeha (Azizi i Besharat, 2011). Prema Hornyjevoj teoriji perfekcionizma (1950) perfekcionista neprestano imaju dojam da nešto „trebaju ili moraju“. Prema tome, uz to što imaju visoke standarde i očekivanja, roditelji perfekcionista su skloni razmišljati na način da bi trebali biti savršeni roditelji, da se nikada ne bi trebali ljutiti te da bi svoje ciljeve trebali postići bez ikakvih poteškoća. Takva vjerovanja često dovode do

preplavljenosti vlastitim samonametnutim standardima koji onda onemogućuju roditeljima da osjetljivo i empatično odgovore na potrebe ili želje svog djeteta (Azizi i Besharat, 2011).

U literaturi se najčešće spominju dva tipa roditeljskog perfekcionizma, samoorijentirani te društveno orijentirani roditeljski perfekcionizam (Lee i sur., 2013). Samoorijentirani roditeljski perfekcionizam uključuje izuzetno visoko postavljene standarde za sebe kao roditelja i pretjeranu motivaciju da se bude savršeni roditelj (Snell i sur., 2005). S druge strane, društveno orijentirani roditeljski perfekcionizam uključuje uvjerenje da društvo općenito očekuje da netko bude savršeni roditelj (Snell i sur., 2005). Iz ovakve podjele proizlazi da roditeljski perfekcionizam može biti nametnut od društva ili proizlaziti iz vlastite osobnosti. S obzirom da je slijeđenje društvenih normi važno za nečiju pripadnost društvu te da su ljudi socijalno nagrađeni kad se pridržavaju društvenih normi (Meeussen i Colette Van Laar, 2018), očekuje se da će ljudi težiti određenom obliku ponašanja koje društvo propagira. Poznato je da se u današnjem vremenu velik naglasak stavlja na roditeljstvo (Bornstein i sur., 2017) te da se pišu brojni popularni članci o tome kako biti što bolji roditelj. Prema tome, očekuje se da će mnogi roditelji, slijedeći norme koje su prisutne u društvu, osjećati pritisak da budu što bolji roditelji te težiti savršenstvu u toj ulozi. Osim pritiska koji društvo stvara, osobe mogu same sebi stvarati taj pritisak, ukoliko su po osobnosti skloni težiti savršenosti. Spomenuto je nekoliko trendova suvremenog društva koji mogu doprinijeti stvaranju roditeljskog perfekcionizma. Još jedan od trendova odgovornih za povećanje perfekcionizma vezanog uz roditeljstvo može biti to što se u posljednje vrijeme mnogi pojedinci, posebice oni višeg socioekonomskog statusa, kasnije odlučuju na roditeljstvo (Musick i sur., 2009). S obzirom da te osobe imaju više vremena i resursa koje mogu posvetiti pripremi na roditeljstvo, to može doprinijeti razvoju nerealnih očekivanja vezanih uz roditeljstvo (Lee i sur., 2013). Douglas i Michaels (2005) takvo su stanje roditeljstva nazvali „Novi Momizam“ koje se odnosi na posebno zahtjevni pogled na roditeljstvo u kojem su standardi prekomjerno visoki i gotovo ih je nemoguće ispuniti. Rezultati meta-analize o generacijskim razlikama u perfekcionizmu ukazuju na značajne razlike u prisutnosti perfekcionizma među kohortama mladih ljudi (Curran i Hill, 2019). Naime, rezultati sugeriraju stalan porast perfekcionizma koji se pripisuje novoj kulturi u kojoj su mladi ljudi suočeni s konkurentnijim okruženjem, nerealističnijim očekivanjima i zabrinutijim te posesivnijim roditeljima nego generacije prije.

Roditeljski perfekcionizam i prilagodba na roditeljstvo

Tijekom povijesti proučavanja perfekcionizma pokazano je kako je perfekcionizam karakteristika koja značajno utječe na različite aspekte psihičkog zdravlja i psihosocijalne

prilagodbe pojedinca (Greblo, 2012). Društveno orijentirani perfekcionizam dosljedno je povezan s negativnim ishodima kao što su depresija i smanjeno samopoštovanje (Randles i sur., 2010). S druge strane, samoorijentirani perfekcionizam je povezan s visokom motivacijom za uspjehom, ali također i sa stalnim preokupacijama oko mogućnosti neuspjeha te visokom razinom anksioznosti (Randles i sur., 2010). Budući da je orijentiranost prema cilju jedno od glavnih obilježja perfekcionizma te da perfekcionista često koriste dihotomno razmišljanje tumačeći svoje postupke kao potpuni uspjeh ili neuspjeh (Egan i sur., 2007), može se činiti kako je idealno proučavati ga u područjima gdje se uspjesi i neuspjesi lako uočavaju. Ipak, istraživanja su pokazala kako se perfekcionizam najčešće očituje u socijalnim područjima života u kojima su uspjesi i neuspjesi subjektivniji (Lee i sur., 2013). Budući da se odnosima ne može lako upravljati, perfekcionista ih mogu smatrati frustrirajućima (Hill i sur., 1997). Jedno područje odnosa u kojoj se perfekcionizam može pokazati posebno izazovnim je roditeljstvo (Lee i sur., 2013). Posebno se čini važnim razmotriti na koji način perfekcionizam doprinosi prilagodbi na roditeljstvo, budući da nema dovoljno istraživanja na tu temu. Prema Banduri (2010), prethodni uspjesi i neuspjesi imaju naj snažniji utjecaj na samoeфикаsnost. S obzirom na ulogu dihotomnog mišljenja u perfekcionizmu (Egan i sur., 2007), prema kojoj perfekcionista svoje napore vide kao potpune neuspjehe ili uspjehe, pojedinci s pretjerano visokim standardima rijetko mogu postići svoje nerealne ciljeve. Ovaj nesklad između pretjerano visokih standarda i stvarnosti može naštetiti samoeфикаsnosti roditeljstva (Lee i sur., 2013). Štoviše, moguće je da ove razlike između planiranih roditeljskih ciljeva i stvarnosti također mogu povećati stres povezan s roditeljstvom i smanjiti zadovoljstvo roditeljskom ulogom (Mercer i sur., 1986). Jedino istraživanje koje se konkretno bavilo temom roditeljskog perfekcionizma i prilagodbe na roditeljstvo (Lee i sur., 2013) pokazuje da je društveno orijentirani perfekcionizam povezan s nižom majčinom samoeфикасноšću dok je samoorijentirani roditeljski perfekcionizam povezan sa većim zadovoljstvom majčinskom ulogom. S druge strane, za očeve se samoorijentirani roditeljski perfekcionizam pokazao povezanim s višom samoeфикасноšću i zadovoljstvom te nižom razinom stresa dok se društveno orijentirani perfekcionizam pokazao povezanim samo s višom razinom stresa. Takvi nalazi sugeriraju neadaptivnost društveno orijentiranog perfekcionizma i za majke i za očeve, dok se za samoorijentirani perfekcionizam smatra da je posebno adaptivan za očeve. Ipak, sami autori tumače kako je takve nalaze potrebno provjeriti budući da njihove početne pretpostavke temeljene na prošlim istraživanjima nisu bile u skladu s dobivenim rezultatima.

Cilj, problemi i hipoteze istraživanja

Cilj ovog istraživanja je ispitati doprinosi li roditeljski perfekcionizam objašnjenju prilagodbe na roditeljstvo, uz kontrolu demografskih činitelja, osobina ličnosti i percipirane socijalne podrške roditelja.

U skladu s ciljem, postavljeni su sljedeći problemi i hipoteze ovog istraživanja:
P1: Ispitati povezanosti roditeljskog perfekcionizma, velikih pet osobina ličnosti i percipirane socijalne podrške s nekim aspektima prilagodbe na roditeljstvo (roditeljska samoeфикаsnost i zadovoljstvo roditeljstvom).

H1a: Očekuje se statistički značajna negativna povezanost samoorijentiranog i društveno orijentiranog roditeljskog perfekcionizma s roditeljskom samoeфикасношću i zadovoljstvom roditeljstvom (Hill i sur., 1997; Lee i sur., 2013).

H1b: Očekuje se da će zadovoljstvo roditeljstvom biti pozitivno povezano s ekstraverzijom, savjesnošću, ugodnošću i otvorenošću prema iskustvima, a negativno s neuroticizmom (Reić Ercegovac, 2011), dok će roditeljska samoeфикаsnost biti pozitivno povezana s ugodnošću i savjesnošću (Clark i sur., 2000; Kochanska, Murray i Coy, 1997; Reić Ercegovac, 2011).

H1c: Očekuje se statistički značajna pozitivna povezanost percipirane socijalne podrške s roditeljskom samoeфикасношću i zadovoljstvom roditeljstvom (Priel i Besser, 2000; Reić Ercegovac, 2011).

P2: Ispitati doprinos roditeljskog perfekcionizma objašnjenju varijabli prilagodbe na roditeljstvo (roditeljska samoeфикаsnost i zadovoljstvo roditeljstvom) uz kontrolu efekata demografskih činitelja, osobina ličnosti i percipirane socijalne podrške.

H2: Očekuje se da će, uz kontrolu efekata demografskih činitelja, osobina ličnosti i percipirane socijalne podrške roditelja, roditeljski perfekcionizam značajno doprinijeti objašnjenju roditeljske samoeфикаsnosti i zadovoljstva roditeljstvom (Azizi i Besharat, 2011).

Metoda

Sudionici

U istraživanju je sudjelovao ukupno 241 sudionik, od čega je bilo 84 muških (34.9 %) i 157 ženskih (65.1 %) sudionika. Raspon njihove dobi bio je od 23 do 52 godine ($M_{dob} = 32.10$, $SD_{dob} = 4.333$). S obzirom na razinu obrazovanja, sudionici su raspodijeljeni u tri skupine. Sa srednjom stručnom spremom sudjelovalo je 55 ispitanika (22.8 %), s višom stručnom spremom 34 (14.1 %) te s visokom stručnom spremom 152 ispitanika (63.1 %). S obzirom na socioekonomski status, sudionici su također raspodijeljeni u tri skupine. S ispodprosječnim socioekonomskim statusom sudjelovalo je 7 ispitanika (2.9 %), s prosječnim 175 sudionika (72.6 %) te s iznadprosječnim 59 sudionika (24.5 %). Kriterij za sudjelovanje u istraživanju bio je da najstarije dijete ima najmanje godinu dana, a najviše sedam godina. Raspon broja djece sudionika istraživanja bio je od jedan do četiri. 96 sudionika (39.8 %) izjasnilo se da ima jedno dijete, 107 (44.4 %) dvoje djece, 30 (12.4 %) troje djece i osmero sudionika (3.3 %) četvero djece.

Instrumenti

Prilikom istraživanja korišteni su upitnici koji su ispunjavani sljedećim redoslijedom: sociodemografski upitnik, Multidimenzionalni upitnik roditeljskog perfekcionizma (eng. The Multidimensional Parenting Perfectionism Questionnaire, MPPQ; Snell i sur., 2005), Petfaktorski upitnik ličnosti (eng. Big Five Inventory, BFI; Benet-Martinez i John, 1998), Multidimenzionalna skala percipirane socijalne podrške (eng. Multidimensional Scale of Perceived Social Support; Zimet i sur., 1988) te Skala osjećaja roditeljske kompetentnosti (eng. Parenting Sense of Competence Scale, PSOC; Gibaud-Wallston i Wandersman, 1978).

Sociodemografski upitnik korišten je za prikupljanje demografskih podataka o roditelju. Upitnik uključuje pitanja o dobi, spolu, razini završenog obrazovanja, socioekonomskom statusu roditelja te broju djece i njihovoj dobi i spolu.

Za

ispitivanje roditeljskog perfekcionizma korištena je skraćena verzija Multidimenzionalnog upitnika roditeljskog perfekcionizma (Snell i sur., 2005), koji je preveden za potrebe ovog istraživanja metodom dvostrukog prijevoda. Upitnik se sastoji od 65 tvrdnji raspodijeljenih u 11 subskala (samoorijentirani roditeljski perfekcionizam, društveno orijentirani roditeljski perfekcionizam, partnerov samoorijentirani roditeljski perfekcionizam, partnerov društveno orijentirani roditeljski perfekcionizam, partnerovi očekivani standardi povezani s roditeljstvom, zabrinutost zbog roditeljskih pogrešaka, sumnje vezane uz roditeljske aktivnosti, osobni standardi povezani s roditeljstvom, partnerova očekivanja povezana s roditeljstvom, partnerova

kritičnost vezana uz roditeljstvo, roditeljska organizacija) povezanih s konstruktom roditeljskog perfekcionizma. Za potrebe ovog istraživanja koristile su se dvije subskele, samoorijentirani roditeljski perfekcionizam i društveno orijentirani roditeljski perfekcionizam, od kojih svaka sadrži po 6 tvrdnji. Primjeri čestica po subskalama su „*Postavljam za sebe kao roditelja vrlo visoke standarde*“ za samoorijentirani roditeljski perfekcionizam i „*Većina ljudi u društvu očekuje od mene da uvijek budem savršeni roditelj*“ za društveno orijentirani roditeljski perfekcionizam. Sudionici odgovore bilježe na skali Likertova tipa na kojoj 1 označava "uopće se ne odnosi na mene", a 5 "u potpunosti se odnosi na mene". Rezultati MPPQ subskala izračunavaju se zbrajanjem procjena za svaku tvrdnju. Viši rezultat upućuje na izraženiju perfekcionističku tendenciju. Pouzdanost subskale samoorijentiranog roditeljskog perfekcionizma iznosi .81 za majke te .74 za očeve, dok je pouzdanost subskale društveno orijentiranog perfekcionizma za majke .82, a za očeve .69. (Lee i sur., 2013).

Za procjenu ličnosti ispitanika korišten je Petfaktorski upitnik ličnosti (Benet-Martinez i John, 1998). Upitnik je preveden na hrvatski jezik (Burušić i sur., 2002). Sastoji se od 44 tvrdnje koje su grupirane u pet subskala, ekstraverzija, ugodnost, savjesnost, neuroticizam i otvorenost. Primjeri čestica po subskalama su: „*Sebe vidim kao osobu koja je radoznala i zanimaju je brojne različite stvari.*“ za otvorenost, „*Sebe vidim kao osobu koja je spremna pomoći i nesebična je.*“ za ugodnost, „*Sebe vidim kao osobu koja temeljito obavlja posao.*“ za savjesnost, „*Sebe vidim kao osobu koja je puna energije.*“ za ekstraverziju i „*Sebe vidim kao osobu koja je depresivna, tužna.*“ za neuroticizam. Sudionici procjenjuju u kojoj mjeri se svaka tvrdnja odnosi na njih, a odgovore bilježe na skali Likertova tipa koja se kreće u rasponu od 1 (uopće se ne slažem) do 5 (u potpunosti se slažem). Ukupni rezultat na svakoj subskali čini aritmetička sredina procjena za tvrdnje koje uključuje pojedina subskala. Viši rezultat na subskali znači da osobu više karakteriziraju pojedine osobine. Pouzdanost upitnika je zadovoljavajuća te se kreće u rasponu od .75 do .90, s prosjekom iznad .80 (Benet-Martinez i John, 1998). Pouzdanosti unutarnje konzistencije za pojedine skale iznose .80 za ekstraverziju i ugodnost, .76 za savjesnost te .81 za neuroticizam i otvorenost (Smojver-Ažić i Martinac Dorčić, 2010).

Za ispitivanje percipirane socijalne podrške korištena je Multidimenzionalna skala percipirane socijalne podrške (Zimet i sur., 1988) koja je prevedena na hrvatski jezik (Medved i Keresteš, 2011). Sastoji se od 12 tvrdnji, po četiri tvrdnje za mjerenje podrške obitelji, prijatelja i značajnih drugih osoba. Primjer jedne čestice je „*Od svoje obitelji dobivam emocionalnu pomoć i podršku koju trebam*“. Zadatak sudionika je da na skali od 1 (uopće se ne slažem) do 7 (potpuno se slažem) označe stupanj

slaganja sa svakom tvrdnjom. Ukupni rezultat predstavlja aritmetička sredina procjena svih tvrdnji pri čemu veći rezultat označava višu razinu percipirane socijalne podrške. Isto tako, veći rezultat na pojedinoj subskali označava višu razinu percipirane socijalne podrške iz pojedinog izvora socijalne podrške. U ovom istraživanju se pri obradi rezultata koristio samo ukupni rezultat. Pouzdanost cijele skale u prijašnjim istraživanjima (Canty-Mitchell i Zimet, 2000) je .93, a pouzdanost pojedinih subskala kreće se od .89 do .91.

Za ispitivanje prilagodbe na roditeljstvo korištena je Skala osjećaja roditeljske kompetentnosti (Gibaud-Wallston i Wandersman, 1978) koja je prevedena na hrvatski jezik (Reić Ercegovac, 2011). Skala sadrži 17 čestica raspodijeljenih u dvije subskale, roditeljska samoeфикаsnost i zadovoljstvo roditeljstvom. Primjeri čestica po subskalama su „*Budući roditelji bi od mene mogli naučiti sve što treba da budu dobri roditelji*“ za roditeljsku samoeфикаsnost te „*Iako je biti roditelj predivno iskustvo, osjećam se frustriran sad kad je moje dijete u ovoj dobi*“ za zadovoljstvo roditeljstvom. Zadatak sudionika je da na skali od 1 (u potpunosti se ne slažem) do 6 (potpuno se slažem) označe stupanj slaganja sa svakom tvrdnjom. Ukupan rezultat oblikuje se kao linearna kombinacija procjena na dvije subskale. Viši rezultat označuje i veću roditeljsku samoeфикаsnost, odnosno veće zadovoljstvo roditeljstvom. Pouzdanost cijele skale kreće se u rasponu od .77 do .80 (Ohan i sur., 2000) dok se pouzdanost subskala kreće u rasponu od .79 do .86 (Reić Ercegovac, 2011).

Postupak

Prije provedbe istraživanja, dobivena je suglasnost i odobrenje za provedbu od strane Ekspertne skupine Odsjeka za psihologiju i Etičkog povjerenstva Filozofskog fakulteta u Osijeku. Prilikom prikupljanja ispitanika korištena je metoda snježne grude. Istraživanje je provedeno online, a ispitanici su ispunjavali upitnike putem Google obrasca. Poveznica s ponuđenim upitnicima javno je podijeljena putem društvene mreže Facebook, prosljeđena je osobnim kontaktima te je objavljena na Facebook grupama za majke i očeve. Sudjelovanje u istraživanju bilo je anonimno, a sudionici su pročitali informirani pristanak prije popunjavanja upitnika. Za ispunjavanje upitnika bilo je potrebno u prosjeku 15 minuta.

Rezultati

U Tablici 1 prikazani su deskriptivni podaci svih varijabli uključenih u analizu podataka, uključujući i podatke o pouzdanosti tipa unutarnje konzistencije.

Tablica 1. Minimalne i maksimalne vrijednosti, teorijski raspon, aritmetičke sredine, standardne devijacije, vrijednosti testa normaliteta distribucije (K-S test) i koeficijent pouzdanosti za odabrane varijable.

	Min	Max	Teorijski raspon	M	SD	K-S test	α	α^0	α^1
Samoorijentirani									
roditeljski perfekcionizam	8	30	6-30	19.14	5.11	.086	.82	.84	.78
Društveno orijentirani									
roditeljski perfekcionizam	6	30	6-30	15.79	5.47	.072	.88	.89	.86
Ekstraverzija	15	40	8-40	29.14	5.40	.069	.81	.81	.82
Ugodnost	16	45	9-45	33.56	5.27	.064	.77	.76	.78
Savjesnost	20	45	9-45	33.90	6.01	.071	.85	.84	.87
Neuroticizam	8	36	8-40	20.74	6.02	.078	.85	.86	.81
Otvorenost	19	50	10-50	34.30	6.48	.069	.82	.82	.80
Percipirana									
socijalna podrška	25	84	12-84	73.39	11.58	.180	.93	.93	.94
Roditeljska samoeфикаsnost	15	42	7-42	29.86	5.47	.061	.75	.73	.72
Zadovoljstvo roditeljstvom	16	60	10-60	44.32	8.06	.074	.80	.75	.78

α = koeficijent pouzdanosti; α^0 = koeficijent pouzdanosti skale za majke; α^1 = koeficijent pouzdanosti skale za očeve.

Prema podacima iz Tablice 1 vidljivo je da distribucije rezultata pojedinih upitnika ne odstupaju značajno od normalne distribucije, iz čega proizlazi da je u daljnjoj analizi podataka opravdano koristiti parametrijske statističke postupke. Može se uočiti kako su razine oba tipa roditeljskog perfekcionizma kod sudionika relativno visoke te da se sudionici međusobno minimalno razlikuju u razini perfekcionizma. Također, vidljivo je da uzorak čine umjereno do visoko zadovoljni i samoeфикасни roditelji.

Prvi problem ovog istraživanja bio je ispitati povezanosti roditeljskog perfekcionizma, velikih pet osobina ličnosti i percipirane socijalne podrške s roditeljskom samoeфикаsnošću i

zadovoljstvom roditeljstvom. Kako bi se provjerile hipoteze postavljene na temelju prvog problema, izračunati su koeficijenti korelacije među varijablama istraživanja (Tablica 2).

Tablica 2. Koeficijenti korelacije među varijablama istraživanja.

	Zadovoljstvo	Samoeфикаsnost	Spol	Dob	SS	SES	Broj djece	E	U	S	N	O	SP	Samoorijentirani RP	Društveno perfekcionizam RP
1	.58**														
2	.11	.05													
3	.05	-.11	.15*												
4	.01	-.10	-.09	.16*											
5	-.02	-.09	-.08	.01	.20**										
6	-.09	.01	.02	.13	-.15*	.05									
7	.31**	.34**	-.07	.03	.07	.11	.05								
8	.40**	.46**	-.10	-.05	.02	-.08	-.01	.27**							
9	.32**	.32**	1.0**	-.06	.09	-.00	-.13	.44**	.30**						
10	-.50**	-.41**	-.16*	.01	.04	-.02	-.01	-.36**	-.54**	-.33**					
11	.08	.19**	-.16*	.05	.04	-.01	.07	.38**	.30**	.32**	-.22**				
12	.28*	.30**	-.01	-.12	.11	.10	.05	.33**	.41**	.32**	-.39**	.20**			
13	-.12	.02	-.12	-.02	.01	.07	-.01	.03	-.04	.04	.17**	.03	-.14**		
14	-.23**	.11	-.12	.01	.03	.02	.02	-.01	-.10	-.04	.23**	.00	-.25**	.72**	1

* $p < .05$. ** $p < .01$. ; SS= stručna sprema; SES= socioekonomski status; RP= roditeljski perfekcionizam; RP= roditeljski perfekcionizam; Samoeфикаsnost= roditeljska samoeфикаsnost; Zadovoljstvo= zadovoljstvo roditeljstvom; E=ekstraverzija; U=ugodnost; S=savjesnost; N=neuroticizam; O=otvorenost; SP= socijalna podrška.

Iz Tablice 2 vidljivo je kako su roditeljska samoeфикаsnost i zadovoljstvo roditeljstvom umjereno pozitivno povezani aspekti prilagodbe na roditeljstvo. Što se tiče povezanosti osobina ličnosti i aspekata prilagodbe na roditeljstvo, rezultati pokazuju da je roditeljska samoeфикаsnost nisko pozitivno povezana s ekstraverzijom, ugodnošću, savjesnošću i otvorenošću te negativno s neuroticizmom, dok je zadovoljstvo roditeljstvom nisko pozitivno povezano s ekstraverzijom, ugodnošću i savjesnošću te negativno s neuroticizmom. Percipirana socijalna podrška je umjereno pozitivno povezana i s roditeljskom samoeфикасношću i sa zadovoljstvom roditeljstvom. Društveno orijentirani perfekcionizam se pokazao nisko negativno povezanim sa zadovoljstvom roditeljstvom. S druge strane, rezultati upućuju da ne postoji statistički značajna povezanost samoorijentiranog i društveno orijentiranog roditeljskog perfekcionizma s roditeljskom samoeфикасношću te samoorijentiranog roditeljskog perfekcionizma sa zadovoljstvom roditeljstvom, iz čega proizlazi da su hipoteze postavljene na temelju prvog problema djelomično potvrđene.

Drugi problem ovog istraživanja bio je ispitati doprinos roditeljskog perfekcionizma objašnjenju varijabli roditeljske samoeфикаsnosti i zadovoljstva roditeljstvom, uz kontrolu efekata demografskih činitelja, osobina ličnosti i percipirane socijalne podrške. Kako bi se odgovorilo na postavljeni istraživački problem, provedene su dvije višestruke hijerarhijske regresijske analize čiji su rezultati prikazani u Tablici 3. Prvi blok prediktora činile su sociodemografske varijable (spol, dob, razina završenog obrazovanja, socioekonomski status roditelja te broj djece). Drugi blok prediktora uključivale su osobine ličnosti. Treći blok prediktora činila je percipirana socijalna podrška, a četvrti blok prediktora samoorijentirani i društveno orijentirani roditeljski perfekcionizam. U prvoj regresijskoj analizi kriterij je bio zadovoljstvo roditeljstvom, a u drugoj roditeljska samoeфикаsnost.

Preduvjeti za provođenje regresijske analize su zadovoljeni. Utvrđeno je da ne postoji međusobna zavisnost reziduala s obzirom da se Durbin-Watsonov koeficijent nalazi u zadovoljavajućem intervalu te u prvom slučaju iznosi 1.736, a u drugom 1.903. Osim toga, utvrđeno je kako je problem multikolinearnosti u ovom modelu zanemariv budući da su sve vrijednosti tolerancije veće od .1, dok su sve vrijednosti faktora povećanja varijance (VIF) manje od 10, pri čemu najveća VIF vrijednost u oba slučaja iznosi 2.194. Provedenim regresijskim analizama utvrđeno je da su jedini značajni prediktori zadovoljstva roditeljstvom i roditeljske samoeфикаsnosti osobine ličnosti, koje objašnjavaju 31.3 % varijance zadovoljstva roditeljstvom te 29.4 % varijance roditeljske samoeфикаsnosti. Ekstraverzija, ugodnost i savjenost pokazale su se pozitivnim prediktorima zadovoljstva roditeljstvom i roditeljske samoeфикаsnosti, dok se neuroticizam pokazao negativnim

prediktorom zadovoljstva roditeljstvom. Sociodemografske varijable, socijalna podrška te samoorijentirani i društveno orijentirani roditeljski perfekcionizam nisu se pokazali značajnima u objašnjenju varijance roditeljske samoefikasnosti, kao ni zadovoljstva roditeljstvom, iz čega proizlazi da druga hipoteza nije potvrđena.

Tablica 3. Rezultati višestruke hijerarhijske regresijske analize provedene u svrhu objašnjenja varijance zadovoljstva roditeljstvom i roditeljske samoefikasnosti.

Prediktori	Zadovoljstvo roditeljstvom				Roditeljska samoefikasnost			
	1.korak	2.korak	3.korak	4.korak	1.korak	2.korak	3.korak	4.korak
Spol	.10				.06			
Dob	.05				-.11			
Obrazovanje	-.00				-.06			
Socioekonomski status	-.00				-.08			
Broj djece	-.10				.01			
Ekstraverzija		.14*				.18**		
Ugodnost		.21**				.31**		
Savjesnost		.14*				.14*		
Neuroticizam		-.31**				.12		
Otvorenost		-.13*				.02		
Percipirana socijalna podrška			.03				.05	
Samoorijentirani roditeljski perfekcionizam				.07				.15
Društveno orijentirani roditeljski perfekcionizam				-.18*				.02
R ²	.021	.335	.335	.332	.028	.321	.323	.346
ΔR ²	.021	.313	.001	.017	.028	.294	.001	.023
ΔF	1.022	21.660**	.227	2.972	1.337	19.895**	.483	4.022

* $p < .05$. ** $p < .01$.

R² = koeficijent multiple determinacije; ΔR² = promjena koeficijenta multiple determinacije; ΔF = vrijednost F omjera za grupu prediktora.

Rasprava

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati doprinosi li roditeljski perfekcionizam objašnjenju nekih aspekata prilagodbe na roditeljstvo, uz kontrolu sociodemografskih varijabli, osobina ličnosti i percipirane socijalne podrške. U ovom su istraživanju korištene dvije dimenzije roditeljskog perfekcionizma (Snell i sur., 2005), samoorijentirani i društveno orijentirani roditeljski perfekcionizam. Razmatrani aspekti prilagodbe na roditeljstvo u ovom istraživanju su bili roditeljska samoefikasnost i zadovoljstvo roditeljstvom. Hipoteze postavljene na temelju prvog istraživačkog problema, koje su pretpostavljale povezanost roditeljskog perfekcionizma, velikih pet crta ličnosti i percipirane socijalne podrške sa roditeljskom samoefikasnošću i

zadovoljstvom roditeljstvom, djelomično su potvrđene. S druge strane, hipoteza postavljena na temelju drugog istraživačkog problema, koja je pretpostavljala da će roditeljski perfekcionizam značajno doprinijeti objašnjenju roditeljske samoefikanosti i zadovoljstva roditeljstvom, nije potvrđena.

Povezanosti osobina ličnosti, percipirane socijalne podrške i roditeljskog perfekcionizma s aspektima prilagodbe na roditeljstvo

Osobine ličnosti i prilagodba na roditeljstvo. Dobiveni rezultati ukazuju na to da je zadovoljstvo roditeljstvom pozitivno povezano s ekstraverzijom, ugodnošću i savjesnošću, a negativno s neuroticizmom, što je u skladu s prethodnim istraživanjima (Reić Ercegovac, 2011). Unatoč pretpostavkama, jedino se otvorenost u ovom istraživanju nije pokazala povezanom sa zadovoljstvom roditeljstvom. Iako otvoreniji pojedinci vole izazove i promjene koje im roditeljstvo potencijalno donosi, moguće je da im ono s druge strane ograničava bavljenje drugim aktivnostima što može izazivati osjećaj frustracije i nezadovoljstva. Negativna povezanost zadovoljstva s neuroticizmom je očekivana budući da se uz neuroticizam vežu stanja poput depresivnosti, zabrinutosti, napetosti te zlovolje koja se odražavaju u svim sferama života, pa tako i u roditeljstvu (Anaya i Perez-Edgar, 2019). Što se tiče pozitivne povezanosti ekstraverzije i zadovoljstva roditeljstvom, smatra se da ona ima svoje uporište u tome što su ekstrovertirane osobe sklonije ostvarivati pozitivnije interakcije sa svojim djetetom što onda dovodi i do većeg zadovoljstva u roditeljskoj ulozi (Anaya i Perez-Edgar, 2019). Također, za ekstrovertirane se osobe smatra da su pune energije (John i sur., 1991) što je stanje također karakteristično osobi koja je zadovoljna u ulozi koju trenutno obnaša. Za osobe visoko na skali ugodnosti se smatra da su sklone ostvarivanju pozitivnih interakcija s drugima, suradljivosti te ljubaznosti što im može olakšati pružanje potrebne topline i zaštite djetetu te samim time povećati njihovo zadovoljstvo. Naposljetku, pozitivna povezanost savjesnosti i zadovoljstva roditeljstvom očituje se u tome što su savjesne osobe spremnije temeljito i pouzdano izvršavati svoje obveze koje imaju kao roditelji. Slijeđenjem takvih standarda u roditeljstvu, savjesniji roditelji pružaju svojoj djeci strukturiranije okruženje iz kojeg i djeca i roditelji imaju korist i bivaju zadovoljniji (Anaya i Perez-Edgar, 2019). Roditeljska samoefikanost, kao drugi aspekt prilagodbe na roditeljstvo pokazao se povezanim sa svih velikih pet crta ličnosti, pri čemu s neuroticizmom negativno, a s ekstraverzijom, ugodnošću, savjesnošću i otvorennošću pozitivno. Iako se na temelju rezultata istraživanja Reić Ercegovac (2011) na uzorku roditelja pretpostavljalo kako će samo savjesnost i ugodnost biti pozitivno povezani s roditeljskom samoefikasnošću, dobiveni rezultati ne iznenađuju budući da je na uzorku opće populacije

dobivena pozitivna povezanost opće samoefikasnosti s ekstraverzijom i otvorenošću te negativna povezanost s neuroticizmom (Ebstrup i sur., 2011). S obzirom da opća samoefikasnost dijelom uključuje i roditeljska ponašanja (Ebstrup i sur., 2011), takvi nalazi mogu se usporediti i s ovim istraživanjem. Osobe koje sebe procjenjuju manje kompetentnima u ulozi roditelja češće osjećaju tjeskobu i bespomoćnost prilikom pružanja skrbi djetetu i suočavanja s različitim zahtjevima roditeljstva u ranoj djetetovoj dobi (Smojver-Ažić i Martinac Dolančić, 2010). Takvi nalazi podupiru negativnu povezanost roditeljske samoefikasnosti i neuroticizma budući da su tjeskoba i bespomoćnost česta stanja kod osoba koje su visoko na skali neuroticizma. Pozitivna povezanost ekstraverzije i roditeljske samoefikasnosti može se objasniti time što su ekstrovertirane osobe sklone visokom stupnju angažmana u svojim aktivnostima (John i sur., 1991). Zbog toga je moguće da njihov veći angažman u roditeljskoj ulozi doprinosi i njihovoj višoj procjeni vlastite kompetentnosti. Naposljetku, za osobe koje su visoko na skali otvorenosti smatra se da su maštovite, da imaju široke interese te da uživaju u novim aktivnostima i iskustvima (Anaya i Perez-Edgar, 2019). Budući da dijete u predškolskoj dobi neprestano ulazi u nove faze, uči pričati, hodati te razvija nove socijalne i psihomotorne vještine, pretpostavlja se da će otvoreniji roditelji biti spremniji suočiti se sa takvim svakodnevnim izazovima te štoviše, čak uživati u novostima koje oni donose. Njihova maštovitost i sklonost stvaranju novih ideja također može doprinijeti njihovoj većoj kompetentnosti budući da odnos roditelj-dijete često zahtjeva inovativnost i različit pristup u različitim situacijama (Anaya i Perez-Edgar, 2019).

Percipirana socijalna podrška i prilagodba na roditeljstvo. Percipirana socijalna podrška se očekivano pokazala značajnim korelatom prilagodbe na roditeljstvo. Naime, dobivena je pozitivna povezanost percipirane socijalne podrške s roditeljskom samoefikasnošću i zadovoljstvom roditeljstvom, što je u skladu i s prošlim istraživanjima (Reić Ercegovac, 2011). Čini se da se roditelji koji percipiraju socijalnu podršku većom procjenjuju kompetentnijima i zadovoljnijima u roditeljskoj ulozi i obratno. Takvi nalazi sugeriraju nam da kontekstualni izvori poput socijalne podrške mogu u određenoj mjeri biti na pomoć roditeljima u njihovoj roditeljskoj ulozi. Osobe koje doživljavaju veću socijalnu podršku od svojih partnera, obitelji i prijatelja u manjem su riziku da se suoče sa stanjem postporođajne depresije koja može dovesti do sniženog zadovoljstva i niže procjene kompetentnosti u roditeljstvu (Priel i Besser, 2000). Pokazano je kako muževi imaju ključnu zaštitnu ulogu kod razvijanja roditeljskog stresa u žena što također doprinosi objašnjenju dobivenih nalaza (Priel i Besser, 2000). Vjerojatno je da su

roditelji koji doživljavaju manju razinu stresa prilikom prilagodbe na roditeljstvo zadovoljniji i samoeфикаsniji u toj ulozi.

Roditeljski perfekcionizam i prilagodba na roditeljstvo. Od glavnog interesa za ovo istraživanje su rezultati koji rasvijetljavaju odnos roditeljskog perfekcionizma i prilagodbe na roditeljstvo. Dobiveni rezultati ukazuju na negativnu povezanost društveno orijentiranog roditeljskog perfekcionizma i zadovoljstva roditeljstvom što je u skladu s pretpostavkama ovog istraživanja. Iako se ne može govoriti o uzročno posljedičnom odnosu, može se pretpostaviti da su osobe koje osjećaju veći pritisak od društva da moraju biti savršeni kao roditelji nezadovoljniji u roditeljskoj ulozi te obratno. Takvi nalazi su očekivani budući da se društveno orijentirani perfekcionizam u prošlim istraživanjima pokazao neadaptivnim tipom perfekcionizma (Lee i sur., 2013). Naime, pretpostavlja se da pojedinci koji ispoljavaju pozitivnije aspekte perfekcionizma (težnja za savršenstvom, pedantnost, visoka motivacija za postignućem, veće ulaganje truda prilikom obavljanja trenutne aktivnosti) mogu postići ciljeve koje su postavili i zadovoljiti se postizanjem tih ciljeva, potičući zauzvrat daljnji rad i osobno usavršavanje (Snell i Overbey, 2005). Suprotno tome, perfekcionista koji pokazuju negativnije aspekte perfekcionizma (anksioznost zbog straha od neuspjeha, rigidnost) nezadovoljni su svojim radom bez obzira na ishod te općenito imaju osjećaj da njihova postignuća nisu dovoljno dobra (Snell i Overbey, 2005). Prema tome, čini se da su roditelji skloni društveno orijentiranom perfekcionizmu nezadovoljni svojim roditeljstvom budući da ih neprestano prati osjećaj da njihova skrb oko djeteta nije dovoljno dobra ili adekvatna. Van Yperen i Hagedoorn (2008) su pretpostavili da negativni ishodi koji proizlaze iz perfekcionistačkih stremljenja potječu ne samo iz opaženih neuspjeha, već i iz načina na koji se pojedinci nose s uočenim neuspjesima, poput fokusiranosti na negativno. Stoga, moguće je da će osobe koje postižu više rezultate na dimenziji društveno orijentiranog perfekcionizma brže i lakše percipirati pritisak koji društvo općenito stavlja na roditelje, da će se teže nositi s takvim pritiskom te biti više usmjereni na negativnije aspekte roditeljstva. Primjerice, osobe koje smatraju da društvo od njih očekuje da budu savršeni kao roditelji će takvo očekivanje potencijalno doživjeti kao određenu vrstu pritiska koja im onemogućuje uživanje i zadovoljstvo u roditeljskoj ulozi. Istraživanje Curran i Hill (2019) upućuje na zaključak da takve osobe percipirana očekivanja drugih doživljavaju kao pretjerana, nekontrolirana i nepravedna zbog čega su skloniji negativnim emocionalnim stanjima. Još jedno od objašnjenja može se naći u teoriji neusklađenih pojmova o sebi (Higgins, 1987). Prema navedenoj teoriji (Higgins, 1987) do negativnih emocija i nezadovoljstva može doći zbog nesuglasja između onog kakvi jesmo i

onog kakvi bismo željeli ili kakvi mislimo da bismo trebali biti. Stoga, ukoliko nam društvo nameće pritisak da moramo biti savršeni u roditeljskoj ulozi, a mi procjenjujemo da to nismo, može doći do nezadovoljstva. Osim negativne povezanosti društveno orijentiranog perfekcionizma sa zadovoljstvom, pretpostavljalo se da će društveno orijentirani perfekcionizam biti negativno povezan i s roditeljskom samoeфикасношću, što nije potvrđeno u ovom istraživanju. Pretpostavlja se da je to dijelom tako jer se zadovoljstvo više veže uz emocionalnu komponentu roditeljstva (Curran i Hill, 2019) dok samoeфикасност odražava konkretna ponašanja i stavove vezane uz roditeljstvo, poput lakoće rješavanja poteškoća s djetetom. Naime, čini se da će društveni trendovi više utjecati na emocionalno stanje roditelja nego na samo ponašanje i stavove vezane uz roditeljstvo. Osim povezanosti društveno orijentiranog perfekcionizma s prilagodbom na roditeljstvo, ovo istraživanje se bavilo i s povezanošću samoorijentiranog roditeljskog perfekcionizma i prilagodbe na roditeljstvo. Iako su Lee i suradnici (2013) na temelju dobivenih rezultata zaključili da je samoorijentirani roditeljski perfekcionizam jedan od adaptivnih tipova perfekcionizma, ovo istraživanje nije potvrdilo navedene pretpostavke budući da nije utvrđena značajna povezanost samoorijentiranog roditeljskog perfekcionizma i prilagodbe na roditeljstvo. Ipak, u njihovom istraživanju su dobiveni dosta niski značajni efekti te je istraživanje provedeno u razdoblju dok dijete još nije bilo rođeno što dijelom pojašnjava dobivene rezultate u ovom istraživanju. Sami autori su istaknuli da bi istraživanje trebalo ponoviti u više vremenskih točaka jer procjena samoeфикасности i zadovoljstva roditeljstvom potencijalno nije ista u periodu iščekivanja djeteta i periodu kad se dijete već rodilo i kad se roditelji svakodnevno suočavaju s brojnim izazovima koje roditeljstvo nosi sa sobom. Adaptivnost samoorijentiranog roditeljskog perfekcionizma dovedena je u pitanje i u drugim istraživanjima. Primjerice, Fry i Debats (2009) utvrdili su pozitivnu povezanost samoorijentiranog perfekcionizma sa stresom, strahom od neuspjeha i kliničkom depresijom. S obzirom da istraživanja pokazuju nisku povezanost navedenih konstrukata, moguće je da postavljanje visokih standarda za sebe kao roditelja nije povezano sa zadovoljstvom i samoeфикасношću i zbog relativno malog broja ispitanika u ovom istraživanju.

Doprinos roditeljskog perfekcionizma prilagodbi na roditeljstvo

Rezultati ovog istraživanja nisu potvrdili postavljenu pretpostavku o doprinosu roditeljskog perfekcionizma objašnjenju prilagodbe na roditeljstvo. Takvi nalazi su i očekivani budući da se samoorijentirani roditeljski perfekcionizam nije pokazao značajno povezanim ni s jednim od promatranih aspekata prilagodbe, dok se društveno orijentirani roditeljski

perfekcionizam pokazao značajno povezanim samo sa zadovoljstvom roditeljskom ulogom. Provedenom regresijskom analizom potvrđeni su nalazi prijašnjih istraživanja koji ukazuju na doprinos osobina ličnosti u objašnjenju varijance roditeljske samoefikasnosti i zadovoljstva (Reić Ercegovac, 2011). Svih velikih pet crta ličnosti pokazale su se značajnim prediktorima zadovoljstva roditeljstvom, dok su se ekstraverzija, ugodnost i savjesnost pokazale značajnim prediktorima roditeljske samoefikasnosti. Ekstraverzija, ugodnost i savjesnost pokazale su se značajnim pozitivnim prediktorima i zadovoljstva roditeljstvom i roditeljske samoefikasnosti, dok su se otvorenost i neuroticizam pokazali negativnim prediktorima zadovoljstva roditeljstvom. Regresijska analiza upućuje da je otvorenost negativni prediktor zadovoljstva roditeljstvom, dok se prethodnom provjerom povezanosti otvorenost nije pokazala značajno povezanom sa zadovoljstvom. Dodatnom provjerom utvrđeno je da se ovdje radi o supresiji. Sve u svemu, na temelju dobivenih rezultata može se zaključiti da su ekstrovertiraniji, ugodniji, savjesniji i emocionalno stabilniji roditelji zadovoljniji i samoefikasniji u roditeljstvu te samim time pokazuju bolju prilagodbu na roditeljstvo. Sociodemografske karakteristike se nisu pokazale značajnim prediktorima prilagodbe na roditeljstvo što je u skladu s novijim istraživanjima (Reić Ercegovac, 2011). Pretpostavlja se da spol ne može predvidjeti bolju ili lošiju prilagodbu budući da su u suvremeno doba i očevi i majke podjednako uključeni u odgoj i brigu oko djece. Što se tiče dobi, može se pretpostaviti da će se mlađi roditelji možda bolje prilagoditi na roditeljstvo zbog njihove veće spremnosti na životne promjene, dok će se stariji bolje prilagoditi zbog ranije stečenog iskustva i mudrosti. Svakako bi u budućim istraživanjima trebalo provjeriti postoji li razlika u razlozima bolje ili lošije prilagodbe roditeljstvu s obzirom na dob. Pretpostavlja se da značajna razlika u prilagodbi s obzirom na socioekonomski status nije dobivena budući da je većina sudionika koji su sudjelovali u istraživanju bila prosječnog socioekonomskog statusa. Isto tako, ključno je spomenuti da se konstrukt prilagodbe na roditeljstvo više veže uz sam odnos roditelj-dijete i emocionalni aspekt, a manje uz materijalni aspekt što bi moglo biti još jedno objašnjenje dobivene neznačajnosti socioekonomskog statusa u kontekstu prilagodbe na roditeljstvo.

Nedostaci i implikacije istraživanja

Provedeno istraživanje ima nekoliko ograničenja koji su mogli utjecati na dobivene rezultate. Prvo ograničenje veže se uz metodu prikupljanja sudionika koja je mogla doprinijeti nereprezentativnosti uzorka. Naime, s obzirom da u slučaju metode snježne grude sudionici pozivaju svoje poznanike i prijatelje da sudjeluju u istraživanju, postoji veća vjerojatnost da se u uzorku nađu osobe sličnijih karakteristika i interesa, nego što bi to bilo da su prikupljeni po

slučaju. Ipak, korištena metoda prikupljanja sudionika je u ovom slučaju opravdana budući da su roditelji izdvojena, specifična skupina do koje nije lako doći uzorkovanjem po slučaju. Svakako, moguće je da su se u prikupljenom uzorku našli roditelji sličnijih interesa i osobina zbog kojih nisu potvrđene pojedine pretpostavke ovog istraživanja. Također, postoji velika vjerovatnost da su u istraživanju sudjelovali mnogi roditelji koji su ujedno i partneri, a dijele zajedničke okolnosti i djecu. Slijedeće ograničenje vezano je uz odabranu mjeru roditeljskog perfekcionizma. Čestice skala samoorijentiranog i društveno orijentiranog perfekcionizma izravno ispituju koliko osobe kao roditelji teže savršenstvu ili u kojoj mjeri procjenjuju da im to društvo nameće. Ukoliko bi se koristile neke druge mjere roditeljskog perfekcionizma koje ispituju različita ponašanja vezana uz perfekcionizam u roditeljstvu, postoji mogućnost da bi dobili drugačije rezultate, odnosno da bi povezanost roditeljskog perfekcionizma i aspekata prilagodbe na roditeljstvo bila značajna. S obzirom da je perfekcionizam multidimenzionalan konstrukt, osim korištenih skala samoorijentiranog i društveno orijentiranog perfekcionizma preporuča se ispitivanje i nekih drugih dimenzija koji bi bili bolji pokazatelji perfekcionizma koji se javlja u roditeljstvu. Primjerice, u budućim istraživanjima bi se mogla primijeniti višedimenzionalna skala perfekcionizma Frosta i suradnika (1990) koja uključuje pretjeranu zabrinutost zbog pogrešaka, visoke osobne standarde, velika roditeljska očekivanja, visoku roditeljsku kritiku, sumnju u kvalitetu nečijeg cilja radnje te sklonost redu i organizaciji. Još jedno od ograničenja veže se uz odabrane mjere prilagodbe na roditeljstvo. Iako se roditeljska samoeфикаsnost i zadovoljstvo roditeljstvom često koriste kao mjere prilagodbe na roditeljstvo, uz njih postoje i drugi aspekti poput anksioznosti, depresivnosti te roditeljskog stresa, koje bi trebalo uzeti u obzir u budućim istraživanjima. Uz to, sklonost socijalno poželjnom odgovaranju na upitniku o roditeljskoj samoeфикаsnosti i zadovoljstvu mogla je doprinijeti neznačajnoj povezanosti spomenutih konstrukata s roditeljskim perfekcionizmom. Naime, ukoliko su se osobe procjenjivale samoeфикаsnijima i zadovoljnijima u roditeljstvu nego što to zaista jesu, postoji mogućnost da dobiveni rezultati ne upućuju na stvarnu povezanost roditeljske samoeфикаsnosti i zadovoljstvo s roditeljskim perfekcionizmom. Naposljetku, u budućim istraživanjima bilo bi poželjno uz ispitivane sociodemografske varijable ispitati i bračni status roditelja budući da on također potencijalno može utjecati na prilagodbu na roditeljstvo.

Ovo istraživanje se bavi nedovoljno istraženom temom roditeljskog perfekcionizma i prilagodbe na roditeljstvo. Rezultati ukazuju na negativnu povezanost društveno orijentiranog roditeljskog perfekcionizma i zadovoljstva roditeljstvom. Iako ne možemo govoriti o uzročno-posljedičnom odnosu, takvi nalazi sugeriraju nam da zasigurno postoji povezanost između roditeljstva i trendova prisutnih

u društvu. Može se zaključiti da u suvremeno doba, kada se velik naglasak stavlja na to kako biti što bolji roditelj, očevi i majke osjećaju određeni pritisak koji potencijalno može dovesti do nezadovoljstva. Prema tome, trebalo bi poraditi na osvještavanju i smanjivanju pretjeranih očekivanja od roditelja. Takvo osvještavanje moglo bi se postići kroz već prisutne programe za roditelje koji se odvijaju diljem svijeta (Jelenić Aćimović, 2016). Takvi programi najčešće se bave temama poput socijalnog i emocionalnog zdravlja djece, izgrađivanja pozitivnih odnosa s djecom unutar obitelji te jačanjem roditeljskih znanja, vještina i samopouzdanja. Primjerice, jedan od ciljeva programa edukacije roditelja u Australiji pod nazivom „Triple P“ je da roditelj razvije realna očekivanja od sebe kao roditelja što se dijelom može povezati s roditeljskim perfekcionizmom (Jelenić Aćimović, 2016). Dodatne implikacije ovog istraživanja imaju nalazi koji ukazuju na pozitivnu povezanost percipirane socijalne podrške s aspektima prilagodbe na roditeljstvo. U društvu bi se trebalo promicati davanje socijalne podrške roditeljima koji se svakodnevno u odgoju suočavaju s brojnim izazovima. Posebno bi trebalo poraditi na osvještavanju važnosti podrške partnera budući da se u prošlim istraživanjima podrška partnera pokazala najznačajnijom u prevenciji stresa i nezadovoljstva roditeljskom ulogom (Raboteg-Šarić i Pećnik, 2006). Primjerice, prisustvo partnera na porodu bi potencijalno moglo pomoći u prevenciji postporođajne depresije kod majki. Nakon poroda, bilo bi korisno da muževi imaju uz slobodne dane, skraćeno radno vrijeme prvih mjesec dana kako bi olakšali ženama brigu oko djeteta. Poznato je da i muškarci imaju pravo na porodiljni dopust što također ženama može olakšati. U konačnici, bilo bi korisno educirati roditelje koliko je važno pružiti podršku svojim partnerima prilikom uključivanja u odgoj.

Zaključak

S obzirom da u literaturi ne postoji dovoljan broj istraživanja koja rasvjetljavaju temu roditeljskog perfekcionizma i prilagodbe na roditeljstvo, cilj ovog istraživanja bio je ispitati doprinos roditeljskog perfekcionizma različitim aspektima prilagodbe na roditeljstvo, uz kontrolu sociodemografskih karakteristika, percipirane socijalne podrške i osobina ličnosti. Iako se roditeljski perfekcionizam nije pokazao značajnim u objašnjenju roditeljske samoeфикаsnosti i zadovoljstva roditeljstvom kao aspekata prilagodbe na roditeljstvo, ovo istraživanje je značajno jer ukazuje na negativnu povezanost društveno orijentiranog roditeljskog perfekcionizma i zadovoljstva roditeljstvom. Takvi nalazi potencijalno nam sugeriraju koliki je značaj prisutnih društvenih trendova u oblikovanju pogleda na roditeljstvo. Osim spomenutih značajnih nalaza, ovo istraživanje dodatno rasvjetljuje i odnos prilagodbe na roditeljstvo s osobinama ličnosti, koje su se jedine od svih istraživanih varijabli pokazale značajnim prediktorima roditeljske samoeфикаsnosti i zadovoljstva roditeljstvom. Dobivena je pozitivna povezanost roditeljske samoeфикаsnosti s ekstraverzijom, ugodnosti, savjesnosti i otvorenosti te negativna s neuroticizmom, dok se zadovoljstvo roditeljstvom pokazalo pozitivno povezanim s ekstraverzijom, ugodnosti i savjesnosti te negativno s neuroticizmom. Također, dobivena je pozitivna povezanost percipirane socijalne podrške s roditeljskom samoeфикасношću i zadovoljstvom roditeljstvom što nam ukazuje na važnost promicanja pružanja podrške roditeljima prilikom njihove prilagodbe na izazove koje roditeljstvo nosi sa sobom.

Literatura

- Anaya, B. i Perez-Edgar, K. (2019). Personality development in the context of individual traits and parenting dynamics. *New ideas in psychology*, 53, 37-46.
- Armstrong, M. I., Birnie-Lefcovitch, S. i Ungar, M. T. (2005). Pathways between social support, family well being, quality of parenting, and child resilience: What we know. *Journal of child and family studies*, 14(2), 269-281.
- Azizi, K. i Besharat, M. A. (2011). The relationship between parental perfectionism and parenting styles. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 15, 1484-1487.
- Bandura, A. (2010). Self-efficacy. *The Corsini encyclopedia of psychology*, 1-3.
- Belsky, J. (1984). The determinants of parenting: A process model. *Child development*, 83-96.
- Benet-Martínez, V. i John, O. P. (1998). Los Cinco Grandes across cultures and ethnic groups: Multitrait-multimethod analyses of the Big Five in Spanish and English. *Journal of personality and social psychology*, 75(3), 729.
- Bornstein, M. H., Putnick, D. L., Park, Y., Suwalsky, J. T. i Haynes, O. M. (2017). Human infancy and parenting in global perspective: specificity. *Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences*, 284(1869), 20172168.
- Burušić, J., Gelo, J. i Marinić, D. (2002). Osnovne karakteristike Big Five Inventara (BFI)-Prikaz preliminarnih rezultata hrvatske inačice. *XIII. Dani psihologije u Zadru, Knjiga sažetaka*, 9.
- Canty-Mitchell, J. i Zimet, G. D. (2000). Psychometric properties of the Multidimensional Scale of Perceived Social Support in urban adolescents. *American journal of community psychology*, 28(3), 391-400.
- Clark, L. A., Kochanska, G. i Ready, R. (2000). Mothers' personality and its interaction with child temperament as predictors of parenting behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79, 274-285.
- Coleman, P. K. i Karraker, K. H. (1998). Self-efficacy and parenting quality: Findings and future applications. *Developmental review*, 18(1), 47-85.
- Cowan, C. P. i Cowan, P. A. (2000). *When partners become parents: The big life change for couples*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Cowan, C. P., Cowan, P. A., Heming, G. i Miller, N. B. (1991). Becoming a family: Marriage, parenting, and child development. *Family transitions*, 79-109.
- Cronin, C. i McCarthy, G. (2003). First-time mothers-identifying their needs, perceptions and experiences. *Journal of clinical nursing*, 12(2), 260-267.

- Curran, T. i Hill, A. P. (2019). Perfectionism is increasing over time: A meta-analysis of birth cohort differences from 1989 to 2016. *Psychological Bulletin*, 145(4), 410.
- Čudina-Obradović, M. i Obradović, J. (2006). Psihologija braka i obitelji. Zagreb: *Golden marketing-tehnička knjiga*.
- Deater-Deckard, K. i Scarr, S. (1996). Parenting stress among dual-earner mothers and fathers: Are there gender differences?. *Journal of Family Psychology*, 10(1), 45.
- Douglas, S. i Michaels, M. (2005). *The mommy myth: The idealization of motherhood and how it has undermined all women*. Simon and Schuster.
- Ebstrup, J. F., Eplov, L. F., Pisinger, C. i Jørgensen, T. (2011). Association between the Five Factor personality traits and perceived stress: is the effect mediated by general self-efficacy?. *Anxiety, Stress & Coping*, 24(4), 407-419.
- Egan, S. J., Piek, J. P., Dyck, M. J. i Rees, C. S. (2007). The role of dichotomous thinking and rigidity in perfectionism. *Behaviour research and therapy*, 45(8), 1813-1822.
- Frost, R. O., Marten, P., Lahart, C. i Rosenblate, R. (1990). The dimensions of perfectionism. *Cognitive Therapy and Research*, 14, 449-468.
- Fry, P. S. i Debats, D. L. (2009). Perfectionism and the five-factor personality traits as predictors of mortality in older adults. *Journal of Health Psychology*, 14(4), 513-524.
- Gibaud-Wallston, J. i Wandersman, L. P. (1978). *Parenting sense of competence scale*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Goodman, J. H. (2004). Paternal postpartum depression, its relationship to maternal postpartum depression, and implications for family health. *Journal of advanced nursing*, 45(1), 26-35.
- Greblo, Z. (2012). Što se skriva iza pojma "perfekcionizam"? Povijest proučavanja i pregled različitih konceptualizacija perfekcionizma. *Psihologijske teme*, 21(1), 195-212.
- De Haan, A. D., Prinzie, P. i Deković, M. (2009). Mothers' and fathers' personality and parenting: The mediating role of sense of competence. *Developmental psychology*, 45(6), 1695.
- Henderson, A., Harmon, S. i Newman, H. (2015). The Price Mothers Pay, Even When They Are Not Buying It: Mental Health Consequences of Idealized Motherhood. *Sex Roles*, 74(11-12), 512-526.
- Higgins, E. T. (1987). Self-discrepancy: a theory relating self and affect. *Psychological review*, 94(3), 319.
- Hill, R. W., Zrull, M. C. i Turlington, S. (1997). Perfectionism and interpersonal problems. *Journal of personality assessment*, 69(1), 81-103.

- Horney, K. (1950). *Neurosis and Human Growth: The Struggle toward Self Realization*. New York: W. W. Norton
- Jelenić Aćimović, I. (2016). *Suvremeni programi edukacije roditelja* (Doctoral dissertation, University of Rijeka. Faculty of Humanities and Social Sciences. Department of Pedagogy).
- Johnston, C. i Mash, E. J. (1989). A measure of parenting satisfaction and efficacy. *Journal of clinical child psychology*, 18(2), 167-175.
- John, O. P., Donahue, E. M. i Kentle, R. L. (1991). Big five inventory. *Journal of Personality and Social Psychology*.
- Jurić, M. (2020). *Postporodajna depresija* (Doctoral dissertation, University of Rijeka. Faculty of Health Studies. Department of Nursing).
- Kazdin, A. E. i Whitley, M. K. (2003). Treatment of parental stress to enhance therapeutic change among children referred for aggressive and antisocial behavior. *Journal of consulting and clinical psychology*, 71(3), 504.
- Kochanska, G., Murray, K. i Coy, K. C. (1997). Inhibitory control as a contributor to conscience in childhood: From toddler to early school age. *Child Development*, 68, 2, 263- 277.
- Lacković-Grgin, K. (2011). Doživljaj i praksa roditeljstva u različitim životnim razdobljima. *Društvena istraživanja-Časopis za opća društvena pitanja*, 20(114), 1063-1083.
- Lee, M. A., Schoppe-Sullivan, S. J. i Dush, C. M. K. (2013). Parenting perfectionism and parental adjustment. *Personality and individual differences*, 52(3), 454-457.
- Ljubetić, M. (2007). *Biti kompetentan roditelj*. Zagreb: Mali profesor.
- Medved, A., i Keresteš, G. (2011). Usamljenost u ranoj adolescenciji: spolne i dobne razlike te povezanost sa socijalnim odnosima. *Društvena istraživanja*, 2(112), 457-478.
- Meeussen, L. i Van Laar, C. (2018). Feeling pressure to be a perfect mother relates to parental burnout and career ambitions. *Frontiers in psychology*, 9, 2113.
- Mercer, R. T., Kay, M., i Tomlinson, P. S. (1986). Predictors of maternal role attainment at one year postbirth. *Western Journal of Nursing Research*, 8(1), 9-32.
- Mulsow, M., Caldera, Y. M., Pursley, M., Reifman, A. i Huston, A. C. (2002). Multilevel factors influencing maternal stress during the first three years. *Journal of Marriage and Family*, 64(4), 944-956.
- Musick, K., England, P., Edgington, S. i Kangas, N. (2009). Education differences in intended and unintended fertility. *Social Forces*, 88(2), 543-572.

- Nakić Radoš, S., Matijaš, M., Kuhar, L., Anđelinović, M. i Ayers, S. (2020). Measuring and conceptualizing PTSD following childbirth: Validation of the City Birth Trauma Scale. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 12(2), 147.
- Ohan, J. L., Leung, D. W. i Johnston, C. (2000). The parenting sense of competence scale: Evidence of stable factor structure and validity. *Canadian Journal of Behavioral Science*, 32, 218-251.
- Parker K. i Livingston G. (2017). *6 facts about American fathers*. Pew Research Center.
- Paulson, J. F., Dauber, S. i Leiferman, J. A. (2006). Individual and combined effects of postpartum depression in mothers and fathers on parenting behavior. *Pediatrics*, 118(2), 659-668.
- Petani, R. (2007). Samoprocjena kompetentnosti roditelja za roditeljsku ulogu i odabir odgojnih postupaka. *Napredak*, 148 (1), 5-22.
- Priel, B. i Besser, A. (2000). Dependency and self-criticism among first-time mothers: The roles of global and specific support. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 19, 437- 450.
- Prinzle, P., Stams, G. J. J. M., Deković, M., Reijntjes, A. H. A. i Belsky, J. (2009.). The Relations Between Parents' Big Five Personality Factors and Parenting: A Meta-Analytic Review. *Journal of Personality and Social Psychology*, 97, 2, 351-362.
- Raboteg-Šarić, Z. i Pećnik, N. (2006). Bračni status, financijske teškoće i socijalna podrška kao odrednice roditeljske depresivnosti i odgojnih postupaka. *Društvena istraživanja*, 15(6 (86)), 961-1004.
- Ragozin, A. S., Basham, R. B., Crnic, K. A., Greenberg, M. T. i Robinson, N. M. (1982.), Effects of Maternal Age on Parenting Role. *Developmental Psychology*, 18 (4): 627-634.
- Randles, D., Flett, G. L., Nash, K. A., McGregor, I. D. i Hewitt, P. L. (2010). Dimensions of perfectionism, behavioral inhibition, and rumination. *Personality and Individual Differences*, 49(2), 83-87.
- Rantanen, J., Tillemann, K., Metsäpelto, R. L., Kokko, K. i Pulkkinen, L. (2015). Longitudinal study on reciprocity between personality traits and parenting stress. *International Journal of Behavioral Development*, 39(1), 65-76.
- Reić Ercegovac, I. (2011). Neki prediktori doživljaja roditeljstva majki i očeva djece dojenačke dobi. *Napredak: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 152(2), 267-288.
- Reić Ercegovac, I. i Penezić, Z. (2011). Life satisfaction, depression and stress in women

- during pregnancy and first year postpartum-The role of personality traits, marital satisfaction and social support. *Klinička psihologija*, 4(1-2), 5-21.
- Sevigny, P. R. i Loutzenhiser, L. (2010). Predictors of parenting self-efficacy in mothers and fathers of toddlers. *Child: care, health and development*, 36(2), 179-189.
- Simons, R. L. (1996). *Understanding differences between divorced and intact families: Stress, interaction, and child outcome*. Sage Publications, Inc.
- Simons, R. L., Beaman, J., Conger, R. D. I Chao, W. (1993). Childhood experience, conceptions of parenting, and attitudes of spouse as determinants of parental behavior. *Journal of Marriage and the Family*, 91-106.
- Slamek, S. (2017). *Postporođajna depresija* (Doctoral dissertation, University of Zagreb. School of Medicine.).
- Smetana, J. G. (2017). Current research on parenting styles, dimensions, and beliefs. *Current opinion in psychology*, 15, 19-25.
- Smojver-Ažić, S. i Martinac Dorčić, T. (2010). Povezanost osobina ličnosti i nekih karakteristika obiteljskog funkcioniranja sa psihičkim simptomima majki i očeva. *Društvena Istraživanja*.
- Snell Jr, W. E., Overbey, G. A. i Brewer, A. L. (2005). Parenting perfectionism and the parenting role. *Personality and Individual Differences*, 39, 613-624.
- Solmeyer, A. R. i Feinberg, M. E. (2011). Mother and father adjustment during early parenthood: The roles of infant temperament and coparenting relationship quality. *Infant Behavior and Development*, 34(4), 504-514.
- Sutlović, D. i Raboteg-Šarić, Z. (2016). Povezanost kvalitete privrženosti roditeljima s različitim aspektima perfekcionizma kod adolescenata. *Napredak: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 157(4), 413-435.
- Thrower, S. N., Harwood, C. G. i Spray, C. M. (2017). Educating and supporting tennis parents: An action research study. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 9(5), 600-618.
- Van Yperen NW. i Hagedoorn M. (2008) Living up to high standards and psychological distress. *European Journal of Personality*. 2008;22:337–346.
- Vasta, R., Haith, M.M. i Miller, S.A. (2005). *Dječja psihologija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Young, M., Karraker, K. i Cottrell, L. (2006.). Parenting Self-Efficacy and Satisfaction with Parenting: Relations with Maternal Well-being. *Paper presented at the annual meeting of the XVth Biennial International Conference of Infant Studies*, Kyoto, Japan.
- Zevalkink, J. i Riksen-Walraven, J.M.A. (2001.). Parenting in Indonesia: Inter- and

intracultural differences in mother's interactions with their young children.

International Journal of Behavioural Development, 25, 167-175.

Zimet, G. D., Dahlem, N. W., Zimet, S. G. i Farley, G. K. (1988). The multidimensional scale of perceived social support. *Journal of personality assessment*, 52(1), 30-41.